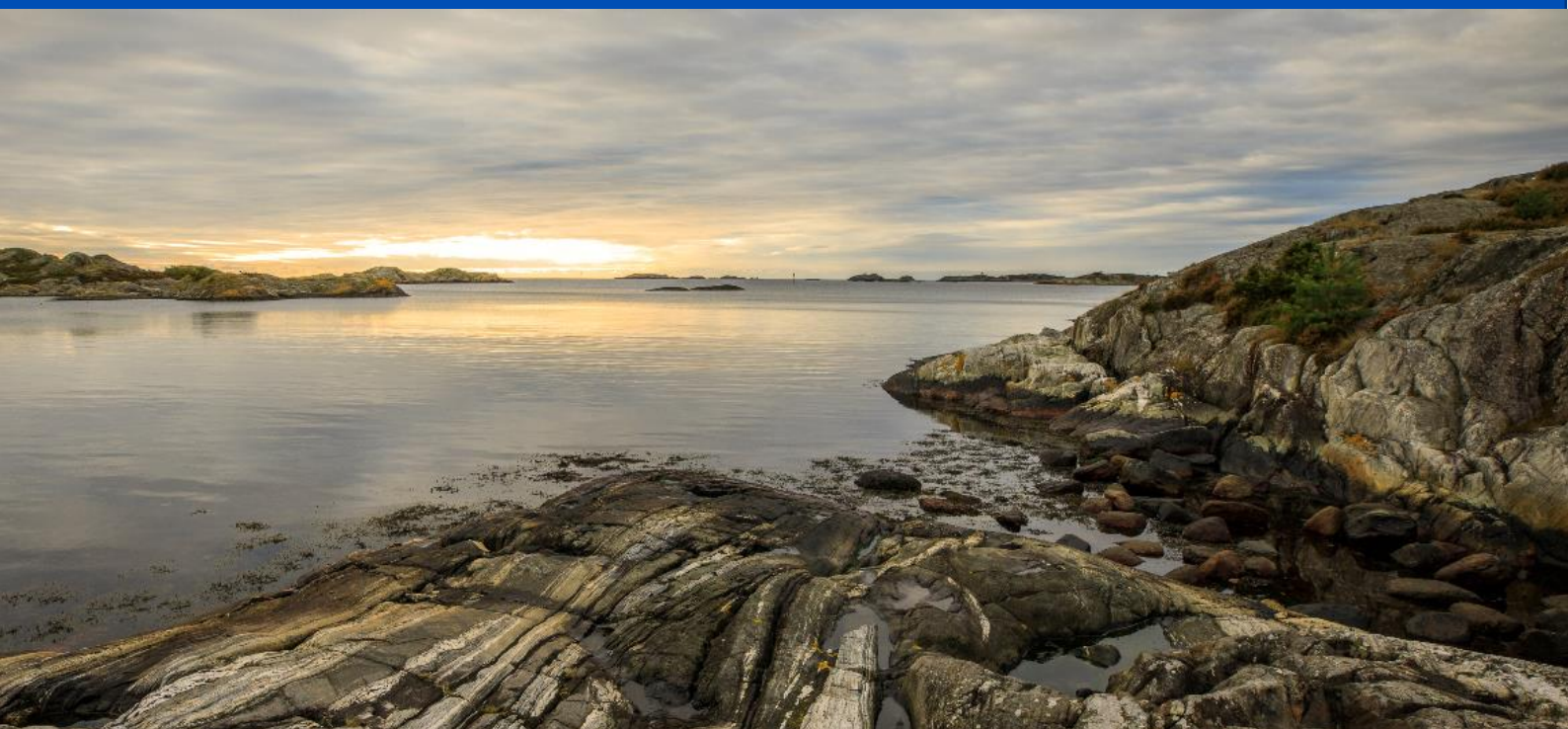

Grimstad

Plan for et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø

Vedtatt i kommunestyret, 08.02.2022

Innhold

Innledning	3
1. Planens mål.....	4
2. Utarbeidelse og vedlikehold av planen.....	4
3. Lovgrunnlag.....	4
3.1 Barnehageloven § 1: Formål	4
3.2 Endringer i barnehageloven.....	5
3.3 FNs Barnekonvensjon	5
4. Definisjoner.....	5
5. Fremmede arbeidet i barnehagen	6
6. Det forebyggende arbeidet i barnehagen	7
6.1 Om nulltoleranse	7
6.2 Om forebygging	7
6.3 Forebygging for særskilte sårbare barn	8
7. Foresatte.....	8
8. Personalet.....	9
9. Aktivitetsplikten	10
9.1 Å følge med.....	11
9.2 Å gripe inn	13
9.3 Å melde fra.....	14
9.4 Å undersøke.....	14
9.5 Å sette inn tiltak	16
10. Plikten til å utarbeide en skriftlig plan	18
11. Skjerpet aktivitetsplikt hvis en ansatt i barnehagen krenker et barn.....	19
11.1 Meldingsrutiner.....	19
11.2 Forbyggende arbeid	20
11.3 Internkontroll.....	21
12. Vedlegg.....	21
12.1 Vedlegg 1: Meldingsskjema ved mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø, Grimstad kommune	21
12.2 Vedlegg 2: Meldingsskjema ved mistanke om eller kjennskap til at en ansatt krenker et barn, Grimstad kommune	21
12.3 Vedlegg 3: Aktivitetsplan for barnehager i Grimstad kommune.....	21

Innledning

Det skal være nulltoleranse for mobbing og krenkelser i barnehagene i Grimstad. Et godt psykososialt miljø er avgjørende for barns læring og trivsel. Barnehageloven stiller klare forventninger til barnehagens forpliktelser til å skape et godt fysisk og psykososialt læringsmiljø for barn. Barnehagen skal være en helsefremmende og forebyggende arena. Den skal handle raskt og ta de grep som er nødvendige for å forhindre og stoppe mobbing og mobbelignende atferd.

Grimstad kommunes plan for et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø er et verktøy for alle kommunale barnehager i arbeidet med å forebygge og forhindre krenkende ord og handlinger i barnehagen, samt for å oppfylle aktivitetsplikten der barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø. Planen er utarbeidet slik at den også skal kunne være et godt redskap for de private barnehagene i kommunen.

Barnehagenes plikter skal fortsatt ta utgangspunkt i å bygge videre på de prinsippene og føringene som er gitt i forskrift om rammeplan for barnehager. Rammeplanen og Plan for et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø må derfor ses i sammenheng.

Anne-Grete Glemming
Kommunalsjef for oppvekst

Hilde Storsæter
Barnehagefaglig rådgiver

Grimstad, januar 2022

1. Planens mål

Mål:

Sikre at alle barn har et godt psykososialt barnehagemiljø

For å skape et godt psykososialt barnehagemiljø må barnehagene:

- Arbeide systematisk og kontinuerlig med miljøet og kulturen i barnehagen.
- Ha en tydelig ledelse som følger opp arbeidet både med forebygging og oppfølging.
- Bruke tid i personalgruppen på refleksjon rundt en felles forståelse av lovverket og den enkelte ansattes ansvar i forhold til dette.
- Samarbeide og utvikle felles forståelse med barnas hjem rundt barnehagens miljø og kultur.

Trygge voksne som har kompetanse, mot og vilje til å arbeide forebyggende, til å avdekke og motvirke krenkende handlinger, og til å følge opp at tiltakene virker, er de viktigste faktorene i dette arbeidet.

Denne planen skal bidra til at barnehagen handler raskt og riktig når et barn ikke har det trygt og godt i barnehagen.

2. Utarbeidelse og vedlikehold av planen

Planen er utarbeidet av barnehageeier og barnehagemyndigheten i Grimstad kommune. Stab barnehage og skole, styrere og pedagogiske ledere fra kommunale og private barnehager har bidratt med innspill i planarbeidet.

Planen er en del av kommunes internkontrollsystem, og skal evalueres årlig av barnehageeier. Eventuelle justeringer av planen gjøres i samarbeid med barnehagene.

3. Lovgrunnlag

3.1 Barnehageloven § 1: Formål

«Barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling. Barnehagen skal bygge på grunnleggende verdier i kristen og humanistisk arv og tradisjon, slik som respekt for menneskeverdet og naturen, på åndsfrihet, nestekjærlighet, tilgivelse, likeverd og solidaritet, verdier som kommer til uttrykk i ulike religioner og livssyn og som er forankret i menneskerettighetene.

Barna skal få utfolde skaperglede, undring og utforskertrang. De skal lære å ta vare på seg selv, hverandre og naturen. Barna skal utvikle grunnleggende kunnskaper og ferdigheter. De skal ha rett til medvirkning tilpasset alder og forutsetninger.

Barnehagen skal møte barna med tillit og respekt, og anerkjenne barndommens egenverdi. Den skal bidra til trivsel og glede i lek og læring, og være et utfordrende og trygt sted for fellesskap og vennskap. Barnehagen skal fremme demokrati og likestilling og motarbeide alle former for diskriminering.»

I barnehageloven § 3 er det lovfestet at **barnets beste** skal være et grunnleggende hensyn i alle handlinger og avgjørelser som gjelder barn. Denne bestemmelsen bygger på FNs barnekonvensjon, og er også inntatt i Grunnloven § 104.

3.2 Endringer i barnehageloven

I nytt kapittel 8 i barnehageloven om psykososialt barnehagemiljø, som trådte i kraft 01.01.2021, lovfestes følgende:

- § 41 Nulltoleranse og forebyggende arbeid
- § 42 Plikt til å sikre at barnehagebarna har et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø (aktivitetsplikt)
- § 43 Skjerpet aktivitetsplikt dersom en som arbeider i barnehagen krenker barn

3.3 FNs Barnekonvensjon

FNs Barnekonvensjon artikkel 3, presiserer at ved alle handlinger som berører barn, enten de foretas av offentlige eller private myndigheter, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn. Denne plikten oppstår «ved alle handlinger» i barnehagen. Dette gjelder enkeltavgjørelser, forslag og vurderinger og saksbehandling. Plikten gjelder enkeltbarn, en gruppe barn eller alle barna i barnehagen.

Barnets beste er et sammensatt og fleksibelt begrep, men hovedprinsippet er at barnet skal stå i sentrum. Hensynet til barnet skal veies mot andre, relevante hensyn, og i vektingen skal barnets beste veie tungt.

Barnekonvensjonen sier også at barn og unge har rett til:

- å si sin mening og bli hørt i saker som angår dem (artikkel 12)
- utvikling, medvirkning, ikke-diskriminering, omsorg, beskyttelse og selvrealisering
- et oppvekst- og læringsmiljø uten mobbing.

Høsten 2018 ble det etablert en nasjonal ordning med fylkesvise mobbeombud for alle barn og elever i barnehage og grunnskole. [Oppvekstombudet i Agder - Agder fylkeskommune \(www.agderfk.no\)](http://www.agderfk.no) er tilgjengelig for alle som ønsker hjelp eller veiledning i saker der barn eller elever opplever å ikke ha det trygt og godt i sitt barnehage- eller skolemiljø.

4. Definisjoner

Det psykososiale miljøet i barnehagen består av psykologiske og sosiale forhold, og samspillet mellom dem. Psykososial helse forbindes med opplevelser av trygghet, mestring, nærhet og livsglede. Tilhørighet og trygghet er avgjørende faktorer for små barns naturlige utvikling, og disse behovene dekkes i stabile, positive relasjoner med andre barn og voksne.

Begrepet mobbeatferd blir brukt om barnehagebarns negative handlinger overfor hverandre. Barna prøver seg fram med ulike sosiale strategier. Begynnende mobbeatferd kan føre til etablerte sosiale mønstre hvor det foregår mobbing også blant små barn.

Krenkelser er et samlebegrep for ord eller handlinger som oppleves negativt. Begrepet omfatter alt fra enkeltstående ytringer eller handlinger, til gjentatte episoder. Krenkelser kan være direkte ord og handlinger, men også baksnakking, utfrysing, ryktespredning eller andre handlinger som gjør at barn opplever utrygghet, ubehag eller ikke føler seg inkludert i fellesskapet. Det kan være både barn og voksne som krenker.

Mobbing defineres på ulike måter, og forståelsen av begrepet er under utvikling. Forskning knyttet til barnehagebarn har gitt oss flere perspektiver på mobbing. I denne planen vektlegges Ingrid Lund sin definisjon:

«Mobbing av barn i barnehagen er handlinger fra voksne og/eller andre barn som krenker barnets opplevelse av å høre til og være en betydningsfull person for fellesskapet.» (Lund, 2015 s. 45.)

Siden 1980-årene har mobbe-definisjon av Dan Olweus og Erling Roland vært rådende spesielt i skolene, og denne vil barnehagene møte i overgangen mellom barnehager og skoler i Grimstad. De har følgende definisjon:

Gjentatt negativ atferd fra en eller flere sammen, rettet mot en elev som har vanskelig med å forsvare seg.»

Direkte mobbing kan være fysisk eller verbal. Det kan for eksempel være dytting, slag, truing, erting, tilrop, latterliggjøring og lignende.

Indirekte mobbing i barnehagen handler ofte om utestengelse fra fellesskapet i lek og aktiviteter, snu ryggen til, la være å svare og lignende.

Barnehageloven § 41: Nulltoleranse og forebyggende arbeid

«Barnehagen skal ikke godta krenkelser som for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering og trakassering. Alle som arbeider i barnehagen, skal gripe inn når et barn i barnehagen utsettes for slike krenkelser.

Barnehagen skal forebygge tilfeller hvor barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø ved å arbeide kontinuerlig for å fremme helsen, trivselen, leken og læringen til barna.»

5. Fremmede arbeidet i barnehagen

Det fremmede arbeidet i barnehagen handler om hva som skal til for å skape en positiv kultur i barnehagen. Forskning viser at det handler om en kultur som dyrker mangfold, utøver god ledelse, tilrettelegger for gode relasjoner mellom barna, god relasjon mellom barn og voksne, samt har et tillitsfullt barnehage-hjem-samarbeid.

Barnehagen skal arbeide for å fremme faktorer som gir et positivt psykososialt barnehagemiljø for barna. Å ha et trygt og godt barnehagemiljø innebærer at barna skal ha et barnehagemiljø som fremmer helse, trivsel, lek og læring. Det avgjørende for vurderingen er hvordan barna opplever å ha det mens de er i barnehagen.

Mobbing har dårlige vekstvilkår i en barnehage der voksne stadig våger å stille kritiske og åpne spørsmål til seg selv, samtidig som de styrker alt det relasjonelle arbeidet som fremmer god lek, humor og trygghet. (Helgesen, 2014, s.127.)

Et godt barnehagemiljø er preget av:

- Trygghet, tilhørighet og trivsel.
- Inkluderende fellesskap.
- Barns medvirkning.
- Profesjonelle voksne som opparbeider gode relasjoner til og mellom barna.
- Profesjonelle voksne som er gode rollemodeller og veileder barna.
- Barn som tør å vise følelser og gir uttrykk for egne ønsker og behov.
- Barn som lærer å ta hensyn til andre og at egne ønsker ikke alltid kan oppfylles.
- Barn som kan leke og løse konflikter på en adekvat måte.

Barnehagene bør konkretisere punktene over og synliggjøre hvordan de ivaretas i praksis. For eksempel kan barnehagen spørre seg selv hvordan barns medvirkning kommer til syne i barnehagehverdagen, eller hva som er inkluderende fellesskap hos oss.

6. Det forebyggende arbeidet i barnehagen

6.1 Om nulltoleranse

Nulltoleranse handler om at barnehagen ikke skal godta krenkelser. Konkret kan vi sammenfatte det til at:

- Barnehagen skal ikke godta krenkelser som for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering og trakassering.
- Gjelder ord og handlinger fra både barn og de som jobber i barnehagen.
- Omfatter ytringer eller handlinger som er nedverdiggende eller integritetskrenkende.
- Omfatter både aktive handlinger og verbale uttrykk og mer passiv opptrenden som utestenging, isolering og baksnakking.
- Gjelder situasjoner der personalet objektivt sett kan fastslå at det foreligger en krenkelse, altså basert på en helhetsvurdering. Barnets opplevelse er ikke avgjørende. Personlige forhold ved det enkelte barn har betydning for vurderingen, for eksempel kjønnsuttrykk, funksjonsevne eller atferdsvansker.
- Barnehagen har lav terskel for hva som er krenkelser fordi barn er mer sårbare enn voksne.
- Barn kan ha ulike opplevelser av samme type hendelser.
- Samtidig kan barn bli irettesatt av voksne eller oppleve uenighet uten at det trenger å være en krenkelse. Selv om det ikke er en krenkelse objektivt sett, har barnehagen en plikt til å sette inn tiltak hvis et barn ikke opplever et trygt og godt barnehagemiljø (aktivitetsplikten).

6.2 Om forebygging

Nulltoleranse og barnehagens forebyggende arbeid er regulert i samme lovbestemmelse. Med forebygging forstår vi hva barnehagen kan gjøre for å hindre at krenkelser skjer. For å kunne

forebygge, kreves *kunnskap*. Kunnskap om en god start, kunnskap om hvordan håndtere uønsket atferd, kunnskap om barns handlingsmønstre og hva som gjør barn trygge, kunnskap om opprettholdende faktorer for utfordrende atferd og utenforskap, kunnskap om mekanismer i et utrygt barnehagemiljø, kunnskap om hva vi skal se etter, kunnskap om definisjoner, kunnskap om regelverket, kunnskap om skadevirkningene og kunnskap om hva vi skal gjøre for å gjenopprette et trygt og godt barnehagemiljø.

Barnehagen skal forebygge tilfeller hvor barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø ved å arbeide *kontinuerlig* for å fremme helsen, trivselen, leken og læringen til barna. Barnehagen må i den sammenheng reflektere sammen over:

- Hva er forebyggende arbeid i vår barnehage?
- Hvordan tilegner vi oss kunnskap som er nødvendig for å ivareta lovkravet om å forebygge?
- Hvilke virkemidler/verktøy har vi til å hjelpe oss med å forebygge på en god måte?

Målet er å unngå situasjoner der aktivitetsplikten inntreffer. Aktivitetsplikten omtales nærmere i kapittel 9.

6.3 Forebygging for særskilte sårbare barn

Barnehagen har et skjerpet ansvar for å ivareta barn med en særskilt sårbarhet. Det er særlig viktig å kartlegge hvem de sårbare barna er, og å sørge for å være i forkant før en situasjon oppstår. At et barn tidligere har blitt mobbet, kan for eksempel gjøre et barn særskilt sårbar. Personlige forhold ved det enkelte barnet kan også gjøre det særlig utsatt for å ikke ha et trygt og godt barnehagemiljø. Det kan være personlig forhold knyttet til for eksempel barnets religion, kjønnsuttrykk, funksjonsevne, til at barnet har atferdsvansker eller sosio-emosjonelle vansker. Det kan også være forhold ved barnets familie- og hjemmesituasjon. Barnehagen må søke å finne frem til tiltak som kan ivareta særskilte sårbare barn. For eksempel kan barnehagen arbeide med å fremme vennskap og fellesskap som tiltak for å redusere risikoen for at disse barna føler seg utenfor og ekskludert.

7. Foresatte

Ansatte og foresatte må arbeide sammen for å oppnå et inkluderende og godt psykososialt miljø. Personalet må vise i praksis at de ser foresatte som en ressurs og at deres bidrag er viktig for at barna skal trives. Samtaler om og refleksjon over barnehagens formål, som å møte barna med tillit og respekt, og grunnleggende verdier, som fellesskap, omsorg, toleranse, medansvar og solidaritet, bør foregå jevnlig og eksemplifiseres i hverdagen.

Barnehagen kan være en arena der foresatte møter hverandre og bygger nettverk, og foreldremøter er en samarbeidsarena. Det er barnehagens ansvar å legge til rette for et foreldresamarbeid som bidrar til å forebygge mobbing og krenkelser:

- Foresatte skal tas med i barnehagens arbeid for et godt psykososialt miljø, både gjennom informasjon og medvirkning. Barnehagen skal legge til rette for en dialog preget av åpenhet og likeverd.
- Foresatte skal kunne være sikre på at barnehagen tar umiddelbart kontakt med dem dersom de opplever at deres barn er involvert i en uønsket hendelse. Det skal være lav terskel for å melde fra til barnehagen dersom foreldre opplever endret atferd eller mistrivsel hos barnet sitt. Foresatte skal være trygge på at bekymringen tas på alvor.

- Barnehagen og hjemmet har et felles ansvar for at mobbing ikke får utvikle seg i barnehagen.
- Foresatte er barnas viktigste rollemodeller og må være bevisste på hva de sier og hvordan de uttrykker seg når det er barn til stede. Det å bli sett, møtt, anerkjent og respektert, innebærer gjensidig forpliktelse mellom barnehage og hjem. Det er et felles ansvar å forebygge mobbing.

Alle foresatte har ansvar for å:

- Snakke positivt hjemme om barnehagen, de ansatte og alle barna i barnehagen.
- Hilse på alle barn og voksne i barnehagen.
- Melde fra dersom de ser eller opplever mobberelatert atferd blant barna.
- Gi tilbakemelding til barnehagen om barnets trivsel og opplevelser.
- Følge opp informasjon og bidra til et tett og godt samarbeid med barnehagen.

8. Personalet

Trygge voksne skaper trivsel, og gjensidig åpenhet og støtte i samarbeidet er viktig for personalet. Aksepterende og anerkjennende væremåte, å ville hverandre vel, utvikle en hjelpekultur. Ansatte er bidragsyttere til miljøet og kulturen i barnehagen, trivsel smitter. Ansatte deler ansvaret. Endringsvillige ansatte kan bidra til økt kvalitet. De fleste sannheter går ut på dato, og alle fellesskap er i stadig endring. Planer, rutiner og regler må vurderes fortløpende og revideres ved behov for å opprettholde høy kvalitet.

- Styrer er en sentral relasjonsbygger, han/hun er leder for både voksne og barn i barnehagen.
- Styrer leder utviklingsarbeidet.
- Styrer bidrar til godt samarbeidsklima.
- Styrer har ikke ansvaret alene.

Personalet skal ivareta barna, sikre at de blir en del av et inkluderende og trygt fellesskap, og arbeide for at dagens barnehagebarn verken skal oppleve å bli krenket, eller kommer til å krenke andre i fremtiden. Et godt arbeidsmiljø vil ha positiv innvirkning i arbeidet for å sikre at barna skal få et trygt og godt barnehagemiljø.

Voksenrollen i en barnehage med et godt psykososialt miljø innebærer:

- Å skape et trygt (og samtidig utfordrende) sted for vennskap og aktiv deltakelse i fellesskapet.
- Å arbeide med sosial kompetanse på ulike måter i barnegruppa.
- Å ikke ignorere, avvise eller favorisere barn.
- Å ha fokus på barnas positive sider og egenskaper.
- Å se barnet og prøve å forstå hva de tenker og føler, og hva som ligger bak handling eller ytring.
- Å anerkjenne barnas opplevelser i møter med andre, bidra til refleksjon og støtte barnas endrings- og utviklingsprosesser.
- Å være empatisk, deltakende og ha god relasjonskompetanse.
- Å si ifra, stoppe og beskytte barn mot voksne som krenker eller mobber.

Den voksne er modell for barns møte med andre. Personalets forståelse av barn og barns atferd er grunnlaget for hvordan den voksne ser, reflekterer, handler og evaluerer egen praksis. Det er personalets holdninger som ligger til grunn for de handlinger som utføres.

Gode rollemodeller snakker ikke nedsettende til eller om andre, verken barn, foreldre eller kolleger.

Å være en god rollemodell innebærer:

- Å behandle barna med respekt og toleranse.
- Å snakke positivt med og om alle barn.
- Å synliggjøre at hver og en har verdi i seg selv, og at alle har rett til å ha egne meninger.
- Å være spesielt bevisst på hva man sier, og hvordan man snakker til hverandre når barn er i nærheten.
- Å være tydelig, varm og omsorgsfull.

Voksnes bevissthet om egen væremåte er viktig for å være positive forbilder for barna.

Å skape et inkluderende miljø med gode samhandlingsmønstre er arbeid som krever innsats av alle over tid. Arbeidet må synliggjøres i barnehagens planer. Personalet må ha jevnlig refleksjon rundt egne holdninger og verdier, og samarbeid om barnehagens verdigrunnlag. Samarbeid for et godt barnehagemiljø innebærer:

- Systematisk observasjon av og refleksjon rundt enkeltbarn og barnegrupper.
- Systematisk observasjon av og refleksjon rundt egen praksis.
- At det brukes tid i ulike møter til å snakke om og reflektere over voksenrollen i lys av grunnleggende verdier og ny kunnskap.
- Jevnlig refleksjon rundt faglige og etiske problemstillinger.
- Heve personalets kompetanse på nyere forskning om mobbing.

Hele personalet har et ansvar i møte med kolleger som krenker barn. De har et ansvar for å si ifra, stoppe det som skjer og beskytte barn. Styrer har det overordnede ansvar for å veilede personalet, og sørge for at det er rutiner for oppfølging slik at barna blir beskyttet. Alle ansatte har ansvar for å gripe inn og tenke mer på barns rett til beskyttelse fra voksne som krenker, enn på kollegiale problemstillinger. For å få til dette er det viktig at barnehagen arbeider aktivt med tilbakemeldingskultur. God tilbakemeldingskultur innebærer:

- Gjensidig åpenhet og støtte i personalet.
- Et inkluderende arbeidsmiljø der alle verdsettes og får ytre sin mening.
- Aksept for at alle kan gjøre feil.
- Trygghet i personalet, slik at alle tør å melde fra om uheldig eller uakseptabel oppførsel.
- Jevnlig trening på å gi og få både positive og negative tilbakemeldinger.

9. Aktivitetsplikten

Barnehagens forebyggende arbeid skal både bidra til at krenkelser ikke skjer og fremme helse, trivsel, leken og læringen til barnet. Når noen likevel opplever at de ikke har et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø, inntreer det bestemte plikter for barnehagen. Aktivitetsplikten skal bidra til å gjenopprette det trygge og gode barnehagemiljøet for den eller de barna det gjelder.

Bestemmelsen finner vi i barnehageloven § 42:

Plikt til å sikre at barnehagebarna har et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø (aktivitetsplikt)

Alle som arbeider i barnehagen, skal følge med på hvordan barna i barnehagen har det.

Alle som arbeider i barnehagen, skal melde fra til barnehagens styrer dersom de får mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø. Styreren skal melde fra til barnehageeieren i alvorlige tilfeller.

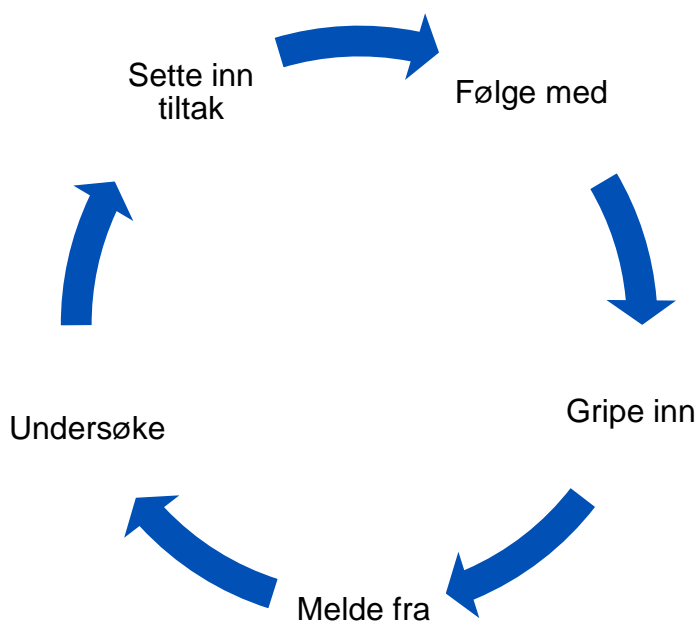
Ved mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø, skal barnehagen snarest undersøke saken.

Når et barn eller foreldrene sier at barnet ikke har et trygt og godt barnehagemiljø, skal barnehagen undersøke saken og så langt det finnes egnede tiltak, sørge for at barnet får et trygt og godt barnehagemiljø. Det samme gjelder når en undersøkelse som barnehagen selv har satt i gang, viser at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø. Tiltakene skal velges på grunnlag av en konkret og faglig vurdering.

Barnehagen skal lage en skriftlig plan når det skal gjøres tiltak i en sak. I planen skal det stå:

- a) hvilke problemer tiltakene skal løse
- b) hvilke tiltak barnehagen har planlagt
- c) når tiltakene skal gjennomføres
- d) hvem som skal gjennomføre tiltakene
- e) når tiltakene skal evalueres.

Aktivitetsplikten kan visualiseres på følgende måte:

9.1 Å følge med

Barnehageloven § 42, første ledd lyder:

«Alle som arbeider i barnehage, skal følge med på hvordan barna i barnehagen har det»

Denne handlingsplikten innebærer en plikt for den enkelte til å være årvåken og aktivt observere hvordan barna agerer hver for seg og seg imellom.

Å følge med på en profesjonell måte er nødvendig forutsetning for å få mistanke om eller kjennskap til at ett eller flere barn ikke har et trygt og godt psykososialt miljø.
Hensikten med at den voksne følger med, er å oppdage og hjelpe barn som ikke har det bra.

Hva vi må gjøre for å ivareta kravet om å følge med:

Hvor kan utrygghet og krenkelser forekomme?	Har vi kartlagt om noen av barnehagens områder oppleves som mer utrygge enn andre områder? (for eksempel deler av lekeklassen, toalett, garderobe, grupperom)
Når kan utrygghet og krenkelser forekomme?	Har barnehagen vurdert om det er spesielle tidspunkt, aktiviteter, overgangssituasjoner e.l. som krever ekstra tilsyn eller særlig tilrettelegging?
Hvem er mest utsatt for å føle utrygghet eller bli krenket i vår barnehage?	Basert på kunnskap om at enkelte barn og unge kan være spesielt sårbare, og at noen løper en særlig risiko for å utsettes for mobbing og krenkelser, blir det ekstra viktig at barnehagen vet hvem de utsatte og sårbare barna er. Barnehagen må iverksette tiltak for å trygge hvert enkelt barn.
Hvordan skal vi som arbeider i barnehagen følge med?	Det er viktig at barnehagen har gode rutiner for hvordan de voksne skal følge med. Den enkelte skal til enhver tid ha et skjerpet og kompetent blikk.
Hva gjør vi hvis en voksen skaper utrygghet eller krenker barn?	Vi må være åpne for at voksne kan krenke barn i Grimstadbarnehager. I hvilken grad reflekterer vi over: <ul style="list-style-type: none"> • Hvilke typer krenkelser som kan forekomme? • Hvordan vi kan forhindre disse? • Hva vil skje hvis en voksen har en krenkende atferd overfor et barn?
Involverer og hører vi barn og foreldre på en måte som er egnet til å forebygge og avdekke utrygghet og krenkelser?	Barn har rett til å si sin mening og bli hørt i saker som angår dem (barnekonvensjonen, artikkel 12). Barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling, jf. Barnehageloven § 1. Barn og foreldre skal derfor engasjeres i både forebygging, avdekking, stopping og oppfølging av saker som truer et trygt og godt barnehagemiljø.

(Gusfre, 2018 s 25)

Hvordan oppdage at et barn ikke har det bra:

- Gjennom å snakke med barna
- Ansatte ser noe eller fanger opp noe i samtaler med andre barn
- Foreldre som melder fra at det har skjedd noe i barnehagen

- Barn som forteller om at noe har skjedd
- Endringer i atferd hos barn eller i barnegruppa

Vi opererer på tre ulike nivå:

- Individnivå: forhold som gjelder hvert enkelt barn
- Gruppenivå: forhold som gjelder hele eller deler av barnegruppen slik som for eksempel gruppedelinger, -størrelser, -sammensetninger
- Systemnivå: forhold som gjelder for eksempel organisering av personale, rom og ressurser av ulike slag.

9.2 Å gripe inn

Når det oppstår en uønsket hendelse, har enhver ansatt en plikt til å gripe inn når et barn utsettes for krenkelser. Dette henger direkte sammen med kravet om nulltoleranse i barnehageloven § 41. Plikten til å gripe inn er knyttet til krenkelser som den ansatte selv er vitne til, og som fortsatt pågår. Handling gjennom å gripe inn er umiddelbar og rettet mot en situasjon som pågår og er forholdsvis akutt. Ofte vil det handle om umiddelbart å stanse negativ oppførsel, for eksempel ved å bryte opp en krangel eller stanse en fysisk krenkelse. Plikten til å gripe inn kan også handle om å inkludere et barn i en utfrysningssituasjon, eller stanse, korrigere eller veilede barn som krenker andre barn verbalt. En plikt til å gripe inn er ikke det samme som en plikt til å sette inn tiltak.

Alle ansatte har plikt til å gripe inn. Plikten kjennetegnes ved at det:

- er en individuell plikt
- omfatter først og fremst episoder eller hendelser som oppstår *der og da* og som den ansatte selv blir vitne til
- begrenser seg til det som er mulig for den ansatte å gjøre
- må gjennomføres på en måte som ikke krenker barn
- må gjennomføres på en måte hvor vi ikke setter oss selv eller andre i fare for skade
- er handling som innebærer at vi melder fra til barnehagens ledelse og at det settes i gang undersøkelse

Eksempler på hva som kan aktivere plikten til å gripe inn:

- Knuffing eller dytting
- Negativ språkbruk
- Negativt kroppsspråk
- Nedsettende kommentarer
- Utestengelser

Eksempler på å gripe inn på en god måte:

- Tydelig markere at dette ikke er akseptabelt
- Henvend deg til en og en
- Navn på barnet
- Snakke med barnet i dennes øynehøyde
- Vær oppmerksom på egen blikk-kontakt og stemmebruk
- Gi støtte til barnet som blir krenket
- Lytt til begge/alle parter

- Få, enkle ord. Ingen diskusjon
- Ivareta begge parter
- Tydelighet og forventning
- Avslutt med at dette eventuelt følges opp

9.3 Å melde fra

Barnehageloven § 42, andre ledd lyder:

«Alle som arbeider i barnehagen, skal melde fra til barnehagens styrer dersom de får mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø. Styreren skal melde fra til barnehageeieren i alvorlige tilfeller.»

Når meldeplikten inntreffer:

- Ved kjennskap til at barnet, barnets foreldre eller andre gir informasjon om at et barn ikke har det trygt og godt, for eksempel gjennom kommentarer, i samtaler eller på møter
- Ved mistanke om at et barn ikke har det trygt og godt
- Meldingsplikten inntreffer ved «trygt og godt» – det må ikke nødvendigvis ha skjedd krenkelser
- All mistanke skal meldes – det er ikke avhengig av alvorlighetsgrad
- Tidspunkt for å melde fra må stå i forhold til sakens alvor – umiddelbart ved alvorlige saker, eller evt. på slutten av dagen – eller ukeslutt
- Dersom man er i tvil: SKAL det meldes fra. Ikke vente og se
- Det skal være lav terskel for hva som skaper mistanke til at et barn ikke har det bra i barnehagen. Plikten til å varsle styrer gjelder for all mistanke

Vær oppmerksom på:

- at barn og unge viser sin utrygghet, frustrasjon, mistriivsel o.l. på ulike måter og med ulike uttrykksformer. Både utadvendt og innadvendt, aggressiv eller passiv, grenseløs eller avvisende og isolerende væremåter kan være signaler som tilsier at barnets situasjon skal undersøkes nærmere.» (og da må det meldes fra!)
- om det har vært endringer i organiseringen (grupper, personalet eller barnegruppeinndeling) som påvirker det sosiale samspillet i barnehagen. Ved slike endringer bør de ansatte være ekstra oppmerksomme på barnas uttrykk for trivsel.

9.4 Å undersøke

Barnehageloven § 42, tredje ledd lyder:

«Ved mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø, skal barnehagen snarest undersøke saken.»

God kvalitet på undersøkelser og analyser er en forutsetning for å vurdere hva som er egnede tiltak i en gitt sak. Tiltakene er egnede når de bidrar til at barnet igjen får et trygt og godt miljø. Plikten til å undersøke er ikke individuell; den gjelder for barnehagen. I praksis vil det si at det er styrer som har denne plikten. Styrer kan delegerer det praktiske undersøkelsesarbeidet, men vil alltid ha ansvaret for at det blir gjort, at barnehagen har riktig kompetanse og anvender forskningsbaserte metoder for å undersøke miljøet. Når det foreligger mistanke om eller kjennskap

til at en eller flere barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø, er styrer pliktig til å iverksette undersøkelsene umiddelbart.

Når barnehagen skal undersøke barnets opplevelse av miljøet, skal dere finne ut hva som ligger bak barnets opplevelse, og ikke framskaffe bevis. Undersøkelse i denne sammenheng handler om å få bekreftet eller avkreftet mistanke (for eksempel snakke med dem det gjelder). Hvor grundige undersøkelsen skal være er avhengig av skjønn, formålet med undersøkelsene og hvilken situasjon man står ovenfor i hvert enkelt tilfelle. Hvis barnet selv, eller foresatte, sier ifra om at barnet ikke har det bra, skal alltid saken undersøkes nærmere. Det er helt nødvendig for å kunne sette inn gode, egnede tiltak.

Undersøkelsene skal belyse:

- fakta om situasjonen og hva som påvirker hvordan barnet opplever barnehagemiljøet
- barnets egen opplevelse
- faktorer i barnehage- og gruppemiljøet som kan bidra til at barnet ikke har det trygt og godt

Undersøkelse innebærer informasjonsinnhenting. Undersøkelsene skal bringe frem mest mulig informasjon om hva som kan ligge til grunn for at barnet ikke har det bra i barnehagen, og på grunnlag av dette komme med forslag om hvilke tiltak som vil være egnet til å løse de utfordringene barnet opplever. Informasjonsinnhenting kan forekomme på flere måter. Det kan for eksempel være:

- Samtaler
- Observasjon
- Kartlegging
- SWOT-analyse

Samtaler

Med den som blir mobbet:	Med foreldrene til den som blir mobbet:	Med barn(et) som mobber:
<ul style="list-style-type: none">• Anerkjenn mobbingen• Gi støtte• La barnet fortelle fritt• Hva skal skje• Foreldrene• Ny avtale	<ul style="list-style-type: none">• Anerkjenn mobbingen• Lytte• Ivareta• Barnehagens ansvar• Hva skal skje• Ny avtale	<ul style="list-style-type: none">• Et barn av gangen• Si at du har sett/vet• Si stopp• Lytt, ikke diskuter• Gjenta stopp!• Samarbeid

Å lytte til barnet:

En sentral dimensjon ved undersøkelser er å lytte. Når vi «hører» barn er det derfor viktig å ha kvalitet på denne samtalen. Å lytte blir derfor nøkkelen til å få frem barnets opplevelse og synspunkter. En profesjonell barnesamtale har noen viktige kjennetegn ved seg:

- Åpne og undrende spørsmål, interesse og vennlighet; Noen barn er mer sårbare og stille enn andre, og trenger mer tid og trygghet for å våge og snakke. Det aller viktigste voksne kan gjøre, er å være anerkjennende, åpne og tålmodige i møte med usikkerhet og taushet. Åpne og undrende spørsmål, interesse og vennlighet er sentralt for å få en samtalestart

- Ansvar for samtalen; Den voksne har ansvar for å lytte til barn som forteller om sine opplevelser, uavhengig av hva den voksne måtte mene om hendelsen, atferden og barnet
- Lytting er ingen teknikk, det er en holdning; De voksne må være bevisste på sitt ansvar for relasjoner og kommunikasjon. I samtaler viser slike holdninger seg i kroppsspråk og høres gjennom oppfølgingsspørsmål, interesse i stemmen og ord som bekrefter at opplevelsen er lyttet til og tatt på alvor. Når vi lytter, hører vi mer enn det verbale budskapet, vi lytter bak ordene.

Forutsetningen for å klare dette er at vi må sette våre tanker, følelser og svar til side for å klare "å ta inn" den andres budskap. Det å lytte er ikke passivt, men aktivt. Det handler om konsentrasjon og fokus.

Å lytte, mer enn å snakke:

- Å lytte handler om å være mottakelig. Har jeg gjort meg opp en mening før barnet har fått fortalt sin historie, er jeg ikke mottakelig? Er kroppsspråk og tonefall samstemt med det jeg sier? Er jeg forutinntatt? Mine holdninger og verdier. Historikk. Kultur.
- Å lytte krever at den voksne tar barnets opplevelse på alvor. Da må jeg også ha et ønske om å forstå. Er vi likegyldige og bagatelliserer barnas opplevelser?
- Å lytte handler om å være oppmerksomt tilstede. I travle stunder passer det kanskje litt dårlig at barna vil dele sine opplevelser (f.eks i garderobesituasjonen). Vær tydelig om det er tidsbegrensende årsaker («Jeg må ut til dem som venter på meg»). Fortell hva som vil skje videre.

Se tips og øvelser på Udir («*Lytt til barnet når det snakker om sine opplevelser, tanker eller bekymringer. Hjelp barnet med å rydde i tanker og bekymringer ved å snakke om det som angår barnet, og besvar alle spørsmål. Husk at barnet har rett til å ha sitt eget perspektiv. Ikke krev at barnet skal sette ord på følelsene sine.*») og RVTS.

9.5 Å sette inn tiltak

Barnehagen har plikt til å:

- sette inn egnede tiltak for alle barn som opplever at miljøet ikke er trygt og godt, uansett årsak
- følge opp tiltakene
- evaluere virkningen av tiltakene
- legge til eller endre tiltak hvis det er nødvendig

Dette er også i samsvar med god pedagogisk praksis. At barnehagen følger denne plikten er viktig både for det enkelte barn, men også for barnehagemiljøet som helhet. Et godt miljø er en forutsetning for god utvikling. Det er alltid barnets egen opplevelse av at han eller hun ikke har et trygt og godt barnehagemiljø som utløser tiltaksplikten.

Det er barnehagens ansvar å fange opp når barn sier ifra om at de ikke har det bra. Barnehagen skal aldri avvise eller underkjenne et barns opplevelse av utrygghet eller mistrivsel i barnehagen. Det er nok at noen forteller muntlig at de ikke har det bra eller at de utsettes for noe de opplever som vanskelig.

Barnehagens tiltaksplikt går lenger enn å kun ta tak i situasjoner der barn selv sier fra og ber om hjelp. Tiltaksplikten kan for eksempel utløses av undersøkelser som er utført eller hvis noen

observerer at et barn ikke har det trygt og godt. Det er en del av barnehagens faglige vurdering å ta stilling til hvilke tiltak som er egnet, også der barnet er motvillig. Barnehagen er uansett forpliktet til å vurdere barnets beste og det kan i noen tilfeller være barnets beste å sette inn tiltak selv om barnet ikke ønsker dette selv. Husk også i denne sammenhengen at barnehagen aktivt skal ta rede på hva barnet mener og høre hva de har å si.

Egnede tiltak:

For å finne frem til egnede tiltak er det viktig å ivareta barnas rett til å bli hørt og hensynet til barnets beste. Det er viktig å vurdere hvilke tiltak som ivaretar barna interesser best mulig.

Eksempler på bruk av faglig skjønn:

- De ansatte i barnehagen må bruke sitt faglige skjønn når de skal vurdere hvilke tiltak de skal sette inn.
- Ta utgangspunkt i årsakene til problemene og vær bevisst på at alle saker er unike og kan ha sammensatte problemstillinger.
- Tilpass tiltakene til den konkrete saken. Et tiltak som har fungert godt for et barn trenger ikke å fungere for et annet barn i samme situasjon.
- Ofte vil det være behov for å sette inn flere tiltak samtidig for å kunne løse et problem (for eksempel på individ, gruppe og system-nivå). I disse tilfellene kan tiltakene sett i sammenheng styrke hverandre og sørge for at barnet får det trygt og godt i barnehagen.

Faglig skjønn krever kompetanse:

Det er en forutsetning at de ansatte har oppdatert kompetanse om barnehagemiljø og hvordan mobbing og andre krenkelser arter seg, i tillegg til at de har god kjennskap til regelverket. Vi skal bruke kunnskap, prinsipper og verdier som er utviklet og anerkjent av kompetente fagmiljøer. Det er styrers ansvar å følge opp at de ansatte har denne kompetansen. Kommunen har ansvar for å sørge for at barnehagene har denne kompetansen.

Tiltakene kan rettes mot:

- den som blir mobbet eller krenket
- den eller de som mobber eller krenker
- tilskuere
- barnegruppen
- hele barnehagemiljøet

I de fleste tilfellene er det behov for å sette inn tiltak mot flere av gruppene. Tiltakene bør ikke utelukkende rette seg mot dem som opplever mistriksel i barnehagen. Rettspraksis i mobbesaker og forskning viser at man også bør sette inn tiltak mot dem som mobber, krenker eller på annen måte bidrar til at andre ikke har det trygt og godt i barnehagen. Eksempler på tiltak kan være direkte inngripen når et barn blir mobbet, konfronterende og individuelle samtaler med de involverte og samtaler med foreldrene. I saker hvor det er avdekket mobbing, bør normalt konfronterende samtaler være et av tiltakene for å stoppe mobbingen.

Tiltakene skal være lovlige:

Tiltaksplikten gjelder så lenge det finnes egnede tiltak som kan gi barnet et godt og trygt skolemiljø. Tiltaket skal, i tillegg til å være egnet, også være lovlig. Barnehagen kan for eksempel ikke bruke tvang, og barnet eller foreldrene kan ikke samtykke til at loven brytes. De aller fleste tiltak som settes inn i en sak om barns miljø krever ikke en egen lovhjemmel eller enkeltvedtak. Husk at barnekonvensjonens artikler om barnets beste og barnets rett til å bli hørt gjelder også når

man skal vurdere egnede tiltak.

Hvor lenge skal tiltakene vare:

Tiltaksplikten løper så lenge et barn opplever at miljøet ikke er trygt og godt og det finnes egnede tiltak som kan settes inn. Dersom tiltakene ikke har oppnådd formålet, må barnehagen fortsette arbeidet og vurdere om tiltaksperioden skal forlenges eller om det skal settes inn flere eller andre tiltak.

Barnehagen skal vurdere om tiltakene virker:

Barnehagen skal følge opp saken og evaluere om tiltakene de har satt inn har ført til at barnet har fått det bedre i barnehagen. Det er lurt å involvere barnet og foreldrene i evalueringen av tiltakene. Hvis evalueringen viser at barnet fortsatt ikke har det trygt og godt, skal barnehagen vurdere å sette inn andre eller mer intensive tiltak.

Tiltak – med utgangspunkt i «rause relasjoner»:

- Kids do well if they can
- Barn som har vært utsatt for mye vondt er ofte redde, stressaktivert og følelsesstyrt, ikke VANSKELIGE
- Stressede, redde barn må møtes der de er
- Ingen utvikling og læring uten trygghet
- Hjernen formes av bruken
- Vi må øve oss på å se følelsene bak uforståelig atferd
- Vi må være nysgjerrig, åpen, utforskende, medvirkende og prøve å forstå barnet
- Vi må gå nærmere, fordi barnet trenger det. Barn regulerer seg dårlig alene
- Kroppsspråket mitt snakker høyere enn ordene
- Uten lek, ingen endring
- Vi må bygge relasjoner, for relasjoner heler
- Vi må følge barnet på reisen mot mening
- Vi prøver å velge ord som er store nok til at barnets liv får plass i dem – både sårbarheter og ressurser
- Som barnets hjelper, må vi kjenne oss selv. Den vi ER snakker høyere enn hva vi sier
- Det koster å bry seg
- Det skal være rom for skaperkraft, impulsivitet, improvisasjon og rytmer vi ennå ikke kjenner

10. Plikten til å utarbeide en skriftlig plan

Barnehagen skal lage en skriftlig plan når det gjøres tiltak i en sak. At det i en sak finnes en skriftlig plan for hvordan barnehagen skal ta tak i en sak, er i tråd med hva som er en hensiktsmessig måte å arbeide på og hva som er faglig forsvarlig praksis i en barnehage. En skriftlig plan sikrer også dokumentasjon av hva som gjøres for å gjenopprette et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø(tiltak) og barnehagen får dokumentert at delpliktene i hver enkelt sak er fulgt (følge med, gripe inn, melde fra, undersøke).

Planen skal i henhold til barnehageloven § 42 beskrive hvordan barnehagen har besluttet å håndtere en konkret sak. I planen skal det stå:

- a) hvilke problemer tiltakene skal løse
- b) hvilke tiltak barnehagen har planlagt
- c) når tiltakene skal gjennomføres

- d) hvem som skal gjennomføre tiltakene
- e) når tiltakene skal evalueres.

Planen skal fungere som et verktøy for å løse den konkrete saken og gjenopprette et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø. Innholdet i planen skal også bidra til å trygge barnet og foreldrene om at barnehagen tar tak i saken.

Omfanget av opplysninger under hvert av punktene a) til e) må tilpasses saken. En aktivitetsplan behøver ikke å knytte seg til ett bestemt barn, men kan ta for seg en situasjon eller utfordring som omfatter flere eller hele barnegruppen.

Det foreligger ingen formkrav til planen utover at den skal være skriftlig. Plikten til å lage en plan for tiltakene utløses samtidig som plikten til å sette inn tiltak, jf. fjerde ledd. De kommunale barnehagene skal bruke en felles kommunal mal/standardtekst når det opprettes en plan. Den legges som vedlegg til dette dokumentet, men skal opprettes via P360 i hver enkelt sak.

11. Skjerpet aktivitetsplikt hvis en ansatt i barnehagen krenker et barn

Undersøkelser og forskning viser at det forekommer at voksne krenker barn i barnehagen. Det er grunnleggende i strid med en ansatts rolle å krenke et barn. Dette er et grovt tillitsbrudd og en helt uakseptabel adferd for en ansatt, i en makt og tillitsposisjon overfor barna. Det er derfor bestemt at tilfeller der ansatte krenker barn, må reguleres særskilt i loven. Lovfestingen gir et tydelig signal om å være oppmerksomme også overfor krenkelser fra ansatte.

Bestemmelsen finner vi i barnehageloven § 43:

§ 43: Skjerpet aktivitetsplikt dersom en som arbeider i barnehagen, krenker et barn

Dersom en som arbeider i barnehagen, får mistanke om eller kjennskap til at en annen som arbeider i barnehagen, krenker et barn med for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering eller trakassering, skal vedkommende straks melde fra til barnehagens styrer. Styreren skal melde fra til barnehageeieren.

Dersom en som arbeider i barnehagen, får mistanke om eller kjennskap til at styreren i barnehagen krenker et barn med for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering eller trakassering, skal vedkommende melde fra til barnehageeieren direkte.

Undersøkelser og tiltak etter § 42 tredje og fjerde ledd skal iverksettes straks.

11.1 Meldingsrutiner

Den skjerpede aktivitetsplikten handler om hvem de ansatte skal varsle og hvor raskt de skal melde fra:

- Den ansatte skal straks melde fra til styrer og barnehagen skal straks undersøke saken.
- De ansatte skal melde fra til barnehageeier direkte ved mistanke om eller kjennskap til at styrer krenker et barn.

Bestemmelsen fastsetter altså en skjerpet aktivitetsplikt dersom en som arbeider i barnehagen krenker et barn. Det gjelder ingen nedre terskel for plikten til å melde fra etter § 43. Den som arbeider i barnehagen, skal melde fra til styrer ved enhver mistanke om eller kjennskap til at en annen som arbeider i barnehagen utsetter eller har utsatt ett eller flere barn for krenkelser. Det

mest krevende med denne formuleringen er «får mistanke om». Det kan være krevende å fastslå når en har «mistanke om» at et barn blir krenket.

I utgangspunktet er det opp til den ansatte etter en konkret vurdering å ta stilling til om det er grunn til mistanke om at en som arbeider i barnehagen, krenker eller har krenket ett eller flere barn. Men det vil alltid gi grunnlag for mistanke dersom ett barn selv eller foreldrene sier at det har skjedd. At melding skal gis straks, betyr at personalet skal melde fra til styrer så raskt som mulig. Styrer skal melde fra til barnehageeier. Dette fordi barnehageeier er arbeidsgiver og har det rettslige ansvaret for at barna har et trygt og godt barnehagemiljø.

Sakens alvor tilsier at styrer og barnehageeier som mottar en melding om slike forhold, straks skal undersøke forholdene og om nødvendig sette inn tiltak.

Hvis det viser seg etter undersøkelser at en ansatt faktisk har krenket et barn, må barnehagen vurdere ulike tiltak rette mot den aktuelle ansatte, etter arbeidsrettslige regler. Samtidig skal det opprettes en sak for barnet (aktivitetsplan). I slike saker blir det altså to «løp.»

11.2 Forbyggende arbeid

At det oppstår situasjoner der en ansatt kan krenke et barn, må en være forberedt på. Styrer bør kjenner de ansatte godt, men kan likevel ikke vite med sikkerhet hvem som kan stå i fare for å krenke et barn. Styrer bør derfor lage en handlingsplan for sitt forebyggende arbeid i barnehagen og iverksette denne.

Det er vanskelig å karakterisere en person som er i faresonen for å krenke et barn, men kanskje er det enklere å karakterisere de som lite sannsynlig vil krenke et barn:

- de er trygge i sin rolle
- de har et godt og støttende kollegium
- de har ledere som har en åpen dør og ser dem
- de tør å be om hjelp uten å føle at de mister anseelse
- de får støtte og veiledning i en krevende hverdag
- de har kompetanse til å løse konflikter
- de tør å være åpne om sine utfordringer
- de har gode relasjoner med barna og til foreldrene
- de har respekt i gruppene

Styrers ansvar ovenfor sine ansatte er å ha god dialog med alle, og gjennom et tillitsbasert forhold prøve å finne tiltak som kan styrke dem som har sitt arbeid i barnehagen slik at de ikke kommer i situasjoner der de kan krenke ett eller flere barn.

Det kan reises spørsmål om hva som er krenkelse av et barn. Hvor går grensen mellom krenkelser og uskyldig fleip, god-erting, litt røff omgangstone, ubetenksom atferd, irettesetting, holdning mm. Det er nødvendig med en grundig diskusjon av grensene mellom hva som er en krenkelse og hva som er kritikk, uenighet eller grensesetting som et barn må tåle. Denne diskusjonen bør tas i alle barnehager, og i nært samarbeid med barnehageeier og tillitsvalgte.

Å opprettholde og videreutvikle trygge og gode barnehagemiljøer krever et kontinuerlig og systematisk arbeid. Med kontinuerlig menes det at det systematiske arbeidet må være en rød tråd i

barnehagens arbeid, og ikke bare noe som gjøres når det oppstår ubehagelige situasjoner eller ved oppstart av barnehageåret. Arbeidet skal drives hele tiden, gjennom hele barnehageåret. Det systematiske arbeidet skal være gjennomtenkt og planmessig. Planene og rutinene må være innarbeidet og må følges av personalet når det jobbes med saker som vedrører det psykososiale miljøet til barna.

11.3 Internkontroll

I ny § 9 i barnehageloven stilles det krav om at barnehageeier skal ha internkontroll for å sikre at barnehagen oppfyller kravene i barnehageloven med forskrifter, herunder § 41-43. Barnehageeier kan delegerer oppgaver og utførelsen av det nærmere internkontrollarbeidet til den enkelte barnehage. Styrer/daglig leder i barnehagen vil kunne få oppgaver knyttet til internkontroll, og igjen kunne delegerer videre på hensiktsmessig måte. Samtidig er det en forutsetning at delegeringen er forsvarlig, og at den som delegerer oppgaver, følger med på hvordan oppgavene blir ivaretatt i praksis. Man kan delegerer oppgaver, men ikke ansvaret for oppgavene. Internkontrollen skal være systematisk og tilpasset barnehagens størrelse, egenart, aktiviteter og risikoforhold.

12. Vedlegg

12.1 Vedlegg 1: Meldingsskjema ved mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø, Grimstad kommune

12.2 Vedlegg 2: Meldingsskjema ved mistanke om eller kjennskap til at en ansatt krenker et barn, Grimstad kommune

12.3 Vedlegg 3: Aktivitetsplan for barnehager i Grimstad kommune

12.1 Vedlegg 1: Meldingsskjema ved mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø, Grimstad kommune

Meldingsplikten er regulert i barnehageloven § 42, annet ledd som lyder:

«Alle som arbeider i barnehagen skal melde fra til styrer dersom de får mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø. Styreren skal melde fra til barnehageeieren i alvorlige tilfeller.»

Lav terskel

Det skal være lav terskel for hva som skaper mistanke til at en elev ikke har det bra i barnehagen. Plikten til å melde fra til styrer gjelder for all mistanke. Det kan for eksempel:

- basere seg på observasjoner
- tilbakemeldinger i undersøkelser
- beskjeder fra foreldre
- at et barn sier fra at han/hun ikke har det bra i barnehagen

Involverte parter: (Navn) Hvis det er mulig å angi: hvem ser ut til å være krenket? (navn)	
Begrunnelse for mistanke/situasjonsbeskrivelse: Hva er observert? Når? Hvor?	
Hva er allerede gjort i saken? For eksempel: <ul style="list-style-type: none">• grepet inn (hvordan)• undersøkt (hva)• samtale• samtale med foreldre• evt annet	
Andre viktige opplysninger	

Meldingsrutinen i xxxx barnehage er som følger:

Hvem det skal meldes til:

Hvor finner du meldingsskjema:

Levert dato:	Underskrift «melder»
--------------	----------------------

Skjema mottatt dato:	Underskrift styrer
----------------------	--------------------

Eventuelle kommentarer fra styrer (for eksempel har dette skjedd før, vurderinger)

--

12.2 Vedlegg 2: Meldingsskjema ved mistanke om eller kjennskap til at en ansatt krenker et barn, Grimstad kommune

Ved lovendringen i 2021 er det innført en skjerpet aktivitetsplikt dersom en som arbeider i barnehagen krenker et barn. Denne bestemmelsen finner vi i barnehageloven § 43:

«Dersom en som arbeider i barnehagen, får mistanke til eller kjennskap til at en annen som arbeider i barnehagen, krenker et barn med for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering eller trakassering, skal vedkommende straks melde fra til barnehagens styrer. Styreren skal melde fra til barnehageeieren. Dersom en som arbeider i barnehagen får mistanke om eller kjennskap til at styreren i barnehagen krenker et barn med for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering eller trakassering, skal vedkommende melde fra til barnehageeieren direkte. Undersøkelser og tiltak etter § 42 tredje og fjerde ledd skal iverksettes straks.»

Krenkelser fra voksne kan for eksempel være når:

- Et barn opplever en uforklarlig forskjellsbehandling (straff)
- Et barn opplever latterliggjøring
- Et barn opplever verbale ytringer mot seg
- Et barn opplever å ikke bli anerkjent eller respektert

Hvem ser ut til å være krenket: (Navn på barn) Hvem ser ut til å være krenker: (navn på ansatt)	
Begrunnelse for mistanke/situasjonsbeskrivelse: Hva er observert? Når? Hvor?	
Hva er allerede gjort i saken? For eksempel: <ul style="list-style-type: none">• Grepet inn (hvordan)• Undersøkt(hva)• Samtale	
Andre viktige opplysninger	

Meldingsskjema leveres direkte til styrer og eier samme dag. Det skal også sendes en SMS til styrer der styrer er fraværende fra barnehagen.

Hvis det er styrer som har krenket, skal dette meldingsskjemaet leveres til barnehageeier.

Levert dato:	Underskrift «melder»
--------------	----------------------

Skjema mottatt dato:	Underskrift styrer
----------------------	--------------------

Eventuelle kommentarer fra styrer (for eksempel har dette skjedd før, vurderinger)

--

12.3 Vedlegg 3: Aktivitetsplan for barnehager i Grimstad kommune

Aktivitetsplan for barnehager i Grimstad

Barnehage: _____

Aktivitetsplanen er en skriftlig plan som barnehagen må lage i det de får vite at et barn ikke har det trygt og godt i barnehagen, enten gjennom undersøkelser på eget initiativ eller etter at barnet selv eller foresatte sier fra.

§ 42 Aktivitetsplan for å sikre at barn får gjenopprettet et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø

Barnets navn og alder:	
Ansvarlig person for aktivitetsplanen:	
Dato:	

Aktivitetsplanen skal ses i sammenheng med utfylt meldingsskjema

Hva slags situasjon/episode har gitt grunnlag for mistanke eller kjennskap?

--

Hvilke undersøkelser er blitt gjort ved mistanke eller kjennskap til at et barn har fått brutt sin rett til et trygt og godt barnehagemiljø? (jf. § 42, fjerde ledd)

MULIGE TYPER UNDERSØKELSER (fjern de undersøkelsene du ikke benytter)	KONKLUSJON/SAMMENDRAG
1. Samtale med barnet som opplever seg krenket	
2. Samtale med foresatte	
3. Samtale med antatt krenker(e)	
4. Samtale med ansatt(e)	
5. samtale med andre barn i gruppen	
6. kartleggingsskjema	
7. Observasjoner av samspill	
8. Annet	

Hvordan beskriver barnet selv situasjonen? (jf. § 42, fjerde ledd)

Beskrivelse:

Er barnets rett til et trygt og godt barnehagemiljø brutt?

--

Planen avsluttes her hvis det konkluderes med at barnets rett til et trygt og godt miljø, ikke er brutt.

Hvilke(t) problem skal tiltakene løse?

(eksempel) Barnet opplever ikke å ha et trygt og godt miljø.
--

Hva er målet(ene) med tiltak?

Mål 1: (for eksempel: mobbingen av Nora skal opphøre)
 Mål 2: (for eksempel: Nora skal ha minst en god venn i barnehagen)
 Mål 3: (for eksempel: barnehagen skal bli et trygt og godt sted å være for Nora og alle de andre barna)

Plan for å gjenopprette et trygt og godt barnehagemiljø:

HOVEDMÅL:	
DELMÅL	
INDIVID	Delmål 1: Delmål 2: Delmål 3:
GRUPPE	Delmål 4:
SYSTEM	Delmål 5:
HELSE	Delmål 6:

TILTAK	HVORDAN SKAL DETTE TILTAKET BIDRA TIL Å LØSE SAKEN?	TIDSPUNKT FOR GJENNOM- FØRING	ANSVARLIG FOR GJENNOMF ØRING	TIDSPUNK T FOR EVALUERI NG	KONKLUSJON ETTER EVALUERING
INDIVIDTILTAK					
Delmål 1:					
Delmål 1:					
Delmål 1:					
Delmål 2:					
Delmål 3:					
Delmål 3:					
GRUPPETILTAK					
Delmål 4:					
Delmål 4:					
SYSTEMTILTAK					
Delmål 5:					
Delmål 5:					
HELSETILTAK					

Delmål 6:					
Delmål 6:					

Barnets mening/vurdering rundt planlagte tiltak (hvis barnet ikke har eller ønsker å ha en mening, må dette fremkomme i dette punktet)

Foresattes mening/vurdering rundt planlagte tiltak (hvis foresatte ikke har eller ønsker å ha en mening, må dette fremkomme i dette punktet)

Barnehagens opplevelse/mening rundt saken og planlagte tiltak:

Evaluering/møte: (eksempel) I barnehagen. DD/MM/ÅÅ kl. 00:00

Evaluering av tiltaksplanen:

Oppsummering/status: